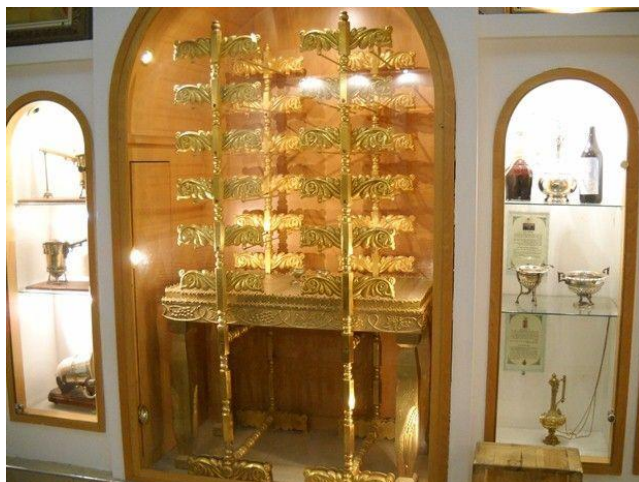




THE PACE OF GEULAH FROM THE EYES OF THE RABBI AKIVA

Intro



Building of the Beis Hamikdash

1. Talmud Bavli, Rosh Hashana 30a

ושיהא יום הנף כולו אסור. מאי טעמא? מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו: אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח - עכשיו נמי ניכול. ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר - האיר מזרח התיר, השתא דאיכא עומר - עומר מתיר. - דמיבני אימת? אילימא דאיבני בשיתסר - הרי האיר מזרח התיר. אלא דאיבני בחמיסר

2. Rashi: Rosh Hashana 30a

ואם תאמר: היכי משכחת לה דאיבני בחמיסר ציוס טוב, ודאיבני בליליא, והא קיימא לן צמסכת שזועות (טו, ז) דאין צנין בית המקדש לא ציוס טוב ולא בלילה, הני מילי צנין צידי אדם, אבל צנין העתיד לצא - צידי שמים הוא.

3. Zohar Bereishis 28a

ובגין דא אתבני בי מקדשא על ידא דקודשא בריך הא יהא קיימא לדרי דרין. ועליה אתמר "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון". דקדמאה אתבני על ידא דבר נש ודא על ידא דקודשא בריך הוא, ובגין דא "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בור".





4. Rambam: Hilchos Melachim 11:1

In the future, the Messianic king will arise and renew the Davidic dynasty, restoring it to its initial sovereignty. He will build the Temple and gather the dispersed of Israel. Then, in his days, the observance of all the statutes will return to their previous state. We will offer sacrifices, observe the Sabbatical and Jubilee years according to all their particulars as described by the Torah.

המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם מקריבין קרבנות ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה

5. Sefer Hachinuch: Mitzvah 95

לבנות בית לשם ה', כלומר שנהיה מקריבים שם קרבנותינו אליו, ושם תהיה העליה לרגל וקיבוץ כל ישראל בכל שנה, שנאמר [שמות כ"ה, ח'] ועשו לי מקדש. וזאת המצוה כוללת עמה הכלים הצריכים בבית אל העבודה, כגון המנורה והשלחן והמזבח וכל שאר הכלים כולם.

What will happen after Yemos Hamashiach

Yeshayahu 11:1-9

- א וַיֵּצֵא חֹטֶר, מִגֹּזַע יֵשָׁי; וְנֹצֵר, מִשְׁרָשָׁיו
1 And there shall come forth a shoot out of the stock of Jesse, and a twig shall grow forth out of his roots.
- ב וְנָחָה עָלָיו, רוּחַ יְהוָה--רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֲצָה וְגִבּוּרָה, רוּחַ דַּעַת, וְיִרְאַת יְהוָה.
2 And the spirit of the LORD shall rest upon him, the spirit of wisdom and understanding, the spirit of counsel and might, the spirit of knowledge and of the fear of the LORD.
- ג וְהָרִיחוּ, בִּירְאֵת יְהוָה; וְלֹא-לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוּט, וְלֹא-לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ.
3 And his delight shall be in the fear of the LORD; and he shall not judge after the sight of his eyes, neither decide after the hearing of his ears;
- ד וְשָׁפֵט בְּצִדִּיק דְּלִים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעִנְי-אֶרֶץ; וְהִכָּה-אֶרֶץ בִּשְׁבֵט פִּי, וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רָשָׁע.
4 But with righteousness shall he judge the poor, and decide with equity for the meek of the land; and he shall smite the land with the rod of his mouth, and with the breath of his lips shall he slay the wicked.
- ה וְהָיָה צִדִּיק, אֲזוֹר מִתְּנָיו; וְהָאֱמוּנָה, אֲזוֹר חֲלָצָיו.
5 And righteousness shall be the girdle of his loins, and faithfulness the girdle of his reins.
- ו וְגַר זֵאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנֹמֵר עִם-גְּדִי יִרְבֹּץ; וְעִגֹּל וּכְפִיר יִמְרִיא יַחְדָּו, וְנֹעַר קִטּוֹן נִהַג בָּם.
6 And the wolf shall dwell with the lamb, and the leopard shall lie down with the kid; and the calf and the young lion and the fatling together; and a little child shall lead them.
- ז וּפְרָה וְדֹב תִּרְעָעִנָה, יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יְלָדֵיהֶן; וְאַרְיֵה, כְּבָקָר יֹאכֵל-תֵּבָן.
7 And the cow and the bear shall feed; their young ones shall lie down together; and the lion shall eat straw like the ox.

ח וְשֹׁשֶׁעַ יִנָּק, עַל-חַר פֶּתֶן; וְעַל מְאוֹרֹת צִפְעוֹנִי, גָּמוּל יָדוּ הַדָּה. 8 And the sucking child shall play on the hole of the asp, and the weaned child shall put his hand on the basilisk's den.

ט לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחִיתוּ, בְּכָל-הָרָקִיעַ. 9 They shall not hurt nor destroy in all My holy mountain; for the earth shall be full of the knowledge of the LORD, as the waters cover the sea. {S} פְּמִים, לִים מְכִסִּים. {S}

6. Rambam, Hilchos Melachim 12:1

Do not presume that in the Messianic age any facet of the world's nature will change or there will be innovations in the work of creation. Rather, the world will continue according to its pattern. Although Isaiah 11:6 states: 'The wolf will dwell with the lamb, the leopard will lie down with the young goat,' these words are a metaphor and a parable. The interpretation of the prophecy is as follows: Israel will dwell securely together with the wicked gentiles who are likened to a wolf and a leopard, as in the prophecy Jeremiah 5:6: 'A wolf from the wilderness shall spoil them and a leopard will stalk their cities.' They will all return to the true faith and no longer steal or destroy. Rather, they will eat permitted food at peace with Israel as Isaiah 11:7 states: 'The lion will eat straw like an ox.'

Similarly, other Messianic prophecies of this nature are metaphors. In the Messianic era, everyone will realize which matters were implied by these metaphors and which allusions they contained.

אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהיה שם חידוש במעשה בראשית אלא עולם כמנהגו נוהג וזה שנאמר בישעיה וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירפץ משל וחידה ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר שנאמר זאב ערבות ישדדם ונמר שוקד על עריהם ויחזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל שנאמר ואריה כבקר יאכל תבן וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר היה משל ומה ענין רמזו בהן:

7. Raavad, ad loc.

השגת הראב"ד/ אל יעלה על הלב שבימות המשיח כו' עד משלים. א"א והלא בתורה והשבת חיה רעה מן הארץ. +



Yitzchak Rabin Memorial, Rishon LeTzion



"The wolf will live with the lamb..." (Isa. 11:6)



Source

8. Talmud Bavli, Sanhedrin 99a

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא - ישעיהו ס"ד - עין לא ראתה אלהים זולתך (אלהים) יעשה למחכה לו. ופליגא דשמואל. דאמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד.

Who is Mashiach



9. Rambam Hilchos Melachim 11:3-4

One should not presume that the Messianic king must work miracles and wonders, bring about new phenomena in the world, resurrect the dead, or perform other similar deeds. This is definitely not true.

Proof can be brought from the fact that Rabbi Akiva, one of the greater Sages of the Mishnah, was one of the supporters of King Bar Kozibah and would describe him as the Messianic king. He and all the Sages of his generation considered him to be the Messianic king until he was killed because of sins. Once he was

ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו אין הדבר כך שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח עד שנהרג בעונות

killed, they realized that he was not the Mashiach. The Sages did not ask him for any signs or wonders.

The main thrust of the matter is: This Torah, its statutes and its laws, are everlasting. We may not add to them or detract from them.

If a king will arise from the House of David who diligently contemplates the Torah and observes its mitzvot as prescribed by the Written Law and the Oral Law as David, his ancestor, will compel all of Israel to walk in (the way of the Torah) and rectify the breaches in its observance, and fight the wars of God, we may, with assurance, consider him Mashiach.

If he succeeds in the above, builds the Temple in its place, and gathers the dispersed of Israel, he is definitely the Mashiach.

He will then improve the entire world, motivating all the nations to serve God together, as Tzeephaniah 3:9 states: 'I will transform the peoples to a purer language that they all will call upon the name of God and serve Him with one purpose.'

If he did not succeed to this degree or was killed, he surely is not the redeemer promised by the Torah. Rather, he should be considered as all the other proper and complete kings of the Davidic dynasty who died. God caused him to arise only to test the many, as Daniel 11:35 states: 'And some of the wise men will stumble, to try them, to refine, and to clarify until the appointed time, because the set time is in the future.'

Jesus of Nazareth who aspired to be the Mashiach and was executed by the court was also alluded to in Daniel's prophecies, as ibid. 11:14 states: 'The vulgar among your people shall exalt themselves in an attempt to fulfill the vision, but they shall stumble.'

Can there be a greater stumbling block than Christianity? All the prophets spoke of Mashiach as the redeemer of Israel and their savior who would gather their dispersed and strengthen their observance of the mitzvot. In contrast, Christianity caused the Jews to be slain by the sword, their remnants to be scattered and humbled, the Torah to be altered, and the majority of the world to err and serve a god other than the Lord.

Nevertheless, the intent of the Creator of the world is not within the power of man to comprehend, for His ways are not our ways, nor are His thoughts, our thoughts. Ultimately, all the deeds of Jesus of Nazareth and that Ishmaelite who arose after him will only serve to prepare the way for Mashiach's coming and the improvement of the entire world, motivating the nations to serve God together as Tzeephaniah 3:9 states: 'I will transform the peoples to a purer language that they all will call upon the name of God and serve Him with one purpose.'

How will this come about? The entire world has already become filled with the mention of Mashiach, Torah, and mitzvot. These matters have been spread to the furthestmost islands to many stubborn-hearted nations. They discuss these matters and the mitzvot of the Torah, saying: 'These mitzvot were true, but were already negated in the present age and are not applicable for all time.'

Others say: 'Implied in the mitzvot are hidden concepts that can not be understood simply. The Mashiach has already come and revealed those hidden truths.'

כיון שנהרג נודע להם שאינו ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת ועיקר הדברים ככה הן שהתורה הזאת חוקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן וכל המוסיף או גורע או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצוות מפשוטן הרי זה ודאי בדאי רשע ואפיקורוס:

ואם יעמוד מלך מבית דויד הוגה בתורה ועוסק במצות כדויד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. ואם לא הצליח עד כה או נהרג בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה והרי הוא ככל מלכי בית דויד השלמים והכשרים שמתו ולא העמידו הקדוש ברוך הוא אלא לנסות בו רבים שנאמר ומן המשכילים יכשלו לצרופם בהם ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד. אף ישוע הנצרי שדימה שיהיה משיח ונהרג בבית דין כבר נתנבא בו דניאל שנאמר ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו וכי יש מכשול גדול מזה שכל הנביאים דברו שמשיח גואל ישראל ומושיעם ומקבץ נדחיהם ומחזק מצוותן וזה גרם לאבד ישראל בחרב ולפזר שאריתם ולהשפילם ולהחליף התורה ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי ה'. אך מחשבות בורא עולם אין כוח באדם להשיגם כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל אחד עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד. כיצד כבר נתמלא העולם מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות ואלו אומרים דברים נסתרים

When the true Messianic king will arise and prove successful, his position becoming exalted and uplifted, they will all return and realize that their ancestors endowed them with a false heritage and their prophets and ancestors caused them to err.

יש בהן ואינן כפשוטן וכבר בא משיח וגילה נסתריהם וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא מיד הם כולם חוזרים ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושנביאיהם ואבותיהם הטעום:



10. Encyclopedia Britannica

The Roman historian Dion Cassius noted that the Christian sect refused to join the revolt. The Jews took Aelia by storm and badly mauled the Romans' Egyptian Legion, XXII Deiotariana. The war became so serious that in the summer of 134 Hadrian himself came from Rome to visit the battlefield and summoned the governor of Britain, Gaius Julius Severus, to his aid with 35,000 men of the Legion X. Jerusalem was retaken, and Severus gradually wore down and constricted the rebels' area of operation, until in 135 Bar Kokhba was himself killed at Betar, his stronghold in southwest Jerusalem. The remnant of the Jewish army was soon crushed; Jewish war casualties are recorded as numbering 580,000, not including those who died of hunger and disease. Judaea was desolated, the remnant of the Jewish population annihilated or exiled, and Jerusalem barred to Jews thereafter. But the victory had cost Hadrian dear, and, in his report to the Roman Senate on his return, he omitted the customary salutation "I and the Army are well" and refused a triumphal entry.



Letter of Bar Kochba to his officers

11. Raavad, ad loc.

/השגת הראב"ד/ אל יעלה על דעתך וכו', א"א והלא בן כחיבא היה אומר אנא הוא מלכא משיחא ושלחו חכמים לבדקו אי מורח ודאין או לא וכיון דלא עביד הכי קטלוהו.

12. Kesef Mishna, ad loc.

ודברי הראב"ד אמת והכי איתא בפרק חלק (דף צ"ג:) אבל באיכה רבתי בפסוק בלע ה' ולא חמל אומר שנהרג על ידי א"ה וסובר רבינו דהא דאמרו פרק חלק איתא דלא כשמואל דאמר אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות ורבינו סובר כשמואל וכמבואר בפרק שאחר זה ולכן כתב סברת המדרש. ומ"מ מה שכתב שר"ע היה נושא כליו צ"ע היכא מייתי לה:

Rabbi Akiva and Rabbi Elazar ben Azaria

13. Talmud Bavli, Brachos 9a

אמר רב יוסף לא קשיא, הא - רבי אלעזר בן עזריה, הא - רבי עקיבא. דתניא: + שמות י"ב + ואכלו את הבשר בלילה הזה, רבי אלעזר בן עזריה אומר: נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן + שמות י"ב + ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - מה להלן עד חצות, אף כאן עד חצות. ... אמר רבי אבא: הכל מודים, כשנגאלו ישראל ממצרים - לא נגאלו אלא בערב, שנאמר + דברים ט"ז + הוציאת ה' אלהיך ממצרים לילה, וכשיצאו - לא יצאו אלא ביום, שנאמר + במדבר ל"ג + ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. על מה נחלקו - על שעת חפזון; רבי אלעזר בן עזריה סבר: מאי חפזון - חפזון דמצרים, ורבי עקיבא סבר: מאי חפזון - חפזון דישאל.

14. Shulchan Aruch, Orach Chaim 477:1

לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה כזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השובע, ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו, * (ו) ויהא זהיר לאכלו קודם חצות. (ויקדים עצמו שגם ההלל יקרא קודם חצות) (ר"ן פ' ע"פ וסוף פ"ב דמגילה).

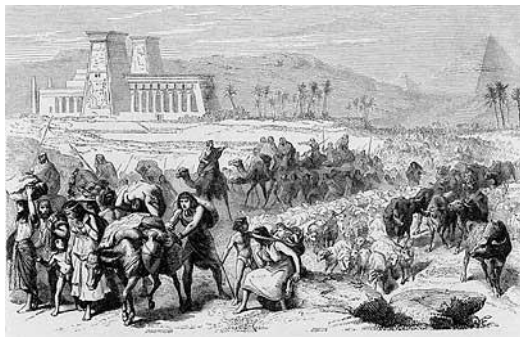
15. Biur Halacha, ad loc.

* ויהא זהיר וכו' - עיין מ"ב מש"כ שצריך לזהר מאד וכו' כי בגמרא איתא דלדעת ראב"ע דפסח מן התורה אינו נאכל אלא עד חצות ה"ה מצה דאיתקש לפסח ור"ע פליג עליו וסבר דפסח זמן אכילתו הוא כל הלילה וממילא ה"ה מצה זמנה מן התורה הוא כל הלילה ויש פלוגתא בין הראשונים אם הלכה כראב"ע משום דיש הרבה סתמי משנה כוותיה או כר"ע משום דהלכה כר"ע מחבירו ... והנה משום זה החליטו הרבה אחרונים דאף דבדאי חייב לאכול מצה אף כשאיחר לאחר חצות דשמא הלכה דמן התורה זמנו כל הלילה עכ"פ לא יברך על אכילת מצה דספק ברכות להקל:

16. Rambam, Hilchos Korban Pesach 8:15

כבר ביארנו בכמה מקומות שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כדי להרחיק מן העבירה ודין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר, וכבר ביארנו בהלכות חמץ ומצה שהוא טעון הלל בשעת אכילתו ושאיין בני חבורה חוזרין ואוכלין אחר שנרדמו בשינה אפילו בתחילת הלילה.

Understanding the Dispute



Other Expressions of this Dispute

The Miracles of Egypt

17. Talmud Bavli, Sukkah 11b

זה הכלל כל דבר שמקבל טומאה כו'. מנא הני מילי? אמר ריש לקיש: אמר קרא + בראשית ב' + ואד יעלה מן הארץ, מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ - אף סוכה דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ. - הניחא למאן דאמר ענני כבוד היו, אלא למאן דאמר סוכות ממש עשו להם, מאי איכא למימר? דתניא: + ויקרא כג' + כי בסוכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם. הניחא לרבי אליעזר, אלא לרבי עקיבא מאי איכא למימר? כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: אמר קרא + דברים טז' + חג הסוכות תעשה לך - מקיש סוכה לחגיגה, מה חגיגה - דבר שאינו מקבל טומאה, וגידולו מן הארץ, אף סוכה - דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ.

Shir Hashirim

18. Mishna, Yadaim 3:5

שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים [ו] ר' יהודה אומר שיר השירים מטמא את הידים וקהלת מחלוקת ר"א קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלוקת רש"א קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אר"ש בן עזאי מקובל אני מפי ע"ב זקן ביום שהושיבו את ר"א ב"ע בשיבה ששיר השירים וקהלת מטמאים את הידים אמר ר"ע חס ושלום לא נחלק אדם מישאל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בו ש"ה לישראל שכל כתובים קדש וש"ה = ושיר השירים = קודש קדשים ואם נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת א"ר יוחנן בן יהושע בן חמיו של ר"ע כדברי ב"ע כך נחלקו וכן גמרו:

Bar Kochba

19. Talmud Yerushalmi Taanis 4:5

תני ר' שמעון בן יוחי עקיבה ר' היה דורש [במדבר כד יז] דרך כוכב מיעקב דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה כד הוה חמי בר כוזבא הוה אמר דין הוא מלכא משיחא א"ל ר' יוחנן בן תורתא עקיבה יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא

Zionism



20. Talmud Bavli, Sanhedrin 98a

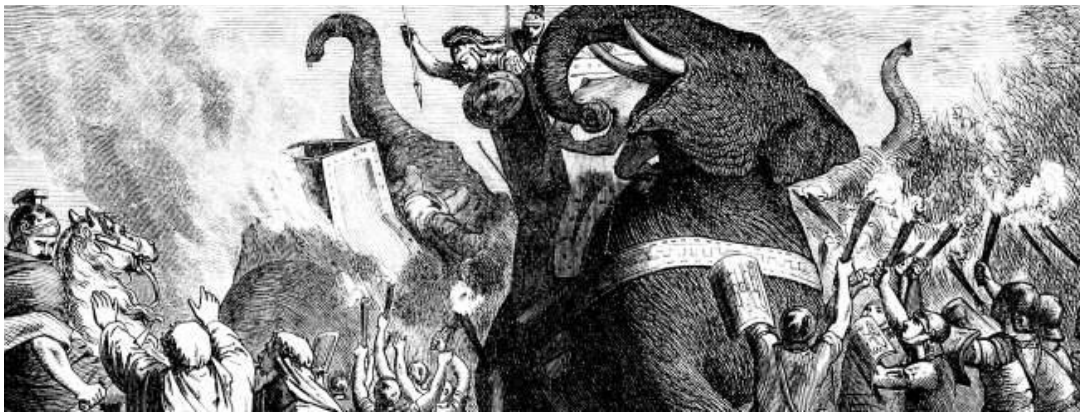
ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר + יחזקאל ל"ו + ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו'.

21. Maharsha, Chidushei Agados, ad loc.

אין לך קץ מגולה מזה וכו' שנאמר ואתם הרי גו'. לפי שכל זמן שאין ישראל על אדמתם אין הארץ נותנת פירותיה כדרכה אבל כשתחזור ליתן פירותיה זהו קץ מגולה שקרב לבא זמן גאולה שיחזרו ישראל על אדמתם ועוד יש לפרש כמ"ש פרק במה מדליקין דלעתיד אילנות מוציאים פירות בכל יום שנאמר ונשא ענף ועשה פרי וגו' מה ענף בכל יום אף פרי בכל יום וכו' וכן יש לדרוש בהאי קרא ענפכם תתנו ופריכם תשאו וגו' מה ענף כל יום אף פרי בכל יום תשאו לעמי ישראל וזה יהיה בזמן שקרוב לבא זמן הגאולה וזהו דבר ניסי ודאי קץ מגולה הוא:

22. Rambam Hilchot Chanukah 3:1

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.



23. Talmud Bavli, Shabbos 21b

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה.

24. Rashi, ad loc.

מאי חנוכה – על איזה נס קבעוה.

Conclusion

25. Hagadah shel Pesach

מַעֲשֵׂה בְרָבִי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה
וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסַפִּין בְּבֵנֵי בְרַק, וְהָיוּ
מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ
תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע
שֶׁל שַׁחֲרִית.

